

УДК. 378.147:629.735.083(045)

**МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО–ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
СТУДЕНТІВ ЗА ФАХОМ ІНЖЕНЕР–МЕХАНІК З ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА РЕМОНТУ
ПОВІТРЯНИХ СУДЕН**

В.Г.Фотинюк

Анотація. У статті обґрунтовані основні елементи методики реалізації професійно-прикладної фізичної підготовки інженерів-механіків з обслуговування та ремонту повітряних суден з урахуванням особливостей їхньої майбутньої фахової діяльності.

Ключові слова: професійно-прикладна фізична підготовка, метод, методика, інженер-механік з обслуговування та ремонту повітряних суден.

Аннотация. В статье обоснованы основные элементы методики реализации профессионально-прикладной физической подготовки инженеров-механиков по обслуживанию и ремонту воздушных судов с учетом особенностей их будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессионально-прикладная физическая подготовка, метод, методика, инженер-механик по обслуживанию и ремонту воздушных судов.

Summary. The article proved the basic elements of methods of professional - applied physical training mechanical engineers to service and repair of aircraft in view for their future professional activities.

Key words: professional - an example physical preparation, method, technique, a mechanical engineer with maintenance and repair of aircraft.

Постановка проблеми Фізична підготовка студентів є важливим компонентом процесу оволодіння ними фахом. Організуючи навчальний процес, керівники та викладачі фізичного виховання повинні мати чітке уявлення про спрямованість і завдання фізичного виховання як обов'язкової навчальної дисципліни у технічних вищих навчальних закладах. Воно є органічною складовою загальної системи навчання та виховання, має сприяти як загальному, так і спеціальному розвитку особистості, зокрема розвитку фізичних якостей студентів відповідно до вимог майбутньої професії. В умовах авіаційного – технічного закладу вищої освіти процес фізичного виховання організовується відповідно до галузевого державного стандарту, навчальних планів, що розробляються ВНЗ, які представляють собою документи, що визначають особистісні властивості, обсяг знань, умінь і навичок, а також рівень фізичної підготовленості, якими повинні оволодіти студенти за час навчання у ВНЗ.

Провідну роль у забезпеченні ефективності фізичного розвитку майбутніх інженерів авіаційної галузі відіграють методи організації та проведення занять, що використовуються з різним ступенем інтенсивності відповідно до фізичного навантаження, визначеного віковими, та статевими особливостями студентів, при доцільному чергуванні навантаження та відпочинку, що забезпечує оптимальний фізіологічний ефект і відповідає різним рівням і глибині протікання відновних процесів.

Аналіз останніх досліджень. Вітчизняні та зарубіжні науковці (Д.Лавріненко, М.Арзамасцев, Т.Попова, Ю.Євсєєв, С.Халайджі, Т.Тарасеня, Р.Раєвський) акцентують увагу на тому, що традиційна система фізичного виховання не в змозі ефективно впливати на розвиток індивідуальних фізичних здібностей, формування професійно - прикладних рухових умінь та навичок студентів.

Водночас підвищення ефективності виробничих процесів у різних сферах господарської діяльності зумовлює необхідність реорганізації фізичного виховання і значного посилення ролі його складової професійно–прикладної фізичної підготовки як бази для успішного оволодіння трудовими процесами вказують дослідники (А.Дяченко, О.Каравашкіна, Н.Завидівська, В.Єжков, В.Філінков, О.Камаєв, В.Артем'єв, Р.Римик, О.Церковна, Н.Борейко, І.Бондаренко, В.Кабачков, С.Полієвський, Р.Раєвський). Виконання цього завдання тісно пов'язане з розв'язанням багатьох проблем прикладного характеру для покращення управління, організації та забезпечення належної фізичної підготовленості молоді на сучасному етапі розвитку різних галузей.

Метою даної статті є обґрунтування методики формування професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) студентів за фахом „інженер-механік з обслуговування та ремонту повітряних суден”.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація та здійснення навчального процесу з будь-якої дисципліни педагогічної системи підготовки фахівців у ВНЗ відбувається шляхом використання різних методів навчання, вибір яких зумовлюється дидактичною метою занять, особливостями об'єктів навчання, специфікою фаху, яким оволодівають студенти. Вирішення завдань їхньої професійно-прикладної фізичної підготовки здійснюється із використанням загальнопедагогічних (застосовуються у всіх випадках навчання і виховання) і групи специфічних (характерних лише для процесу фізичного виховання) методів.

Конкретне застосування загальнопедагогічних методів залежить від змісту навчального матеріалу, дидактичних цілей, функціональної підготовленості майбутніх інженерів - механіків з обслуговування та ремонту повітряних суден, їх віку та ін. Активно в системі їхньої фізичної підготовки використовується *вербальний метод*. У дидактичному процесі він реалізується шляхом використання методів:

- передачі знань (розповідь, пояснення);
- управління тими, хто навчається (розпорядження, команди);
- оцінка діяльності тих, хто займається фізичним вихованням (зауваження, похвала).

Поряд із вербальним методом особливою ефективністю характеризується використання методів наочного впливу. Вони сприяють:

- зоровому (контроль та оцінка просторових характеристик руху),
- слуховому (формування здатності оцінювати часові характеристики руху, рухової дії);
- руховому сприйняттю студентами виконуваних завдань.

Як зазначалось вище, фізична підготовка студентів вимагає й використання специфічних саме для навчальної дисципліни „Фізичне виховання” методів. У нашій методиці професійно-прикладної фізичної підготовки студентів майбутніх інженерів-механіків з обслуговування та ремонту повітряних суден у якості специфічних методів: використано метод суворо регламентованих вправ, змагальний метод, метод ідеомоторного впливу, метод психорегулюючого впливу.

Особливості використання методу суворо регламентованих вправ виявляється у вибірковості тренувального впливу на рухові та особистісні здібності студента, у використанні широкого кола

фізичних вправ при суворому дозуванні фізичного навантаження, у зміні інтенсивності, тривалості, чергування інтервалів відпочинку та потужності м'язової роботи, що, у свою чергу, вимагає підходів застосування часткових методів:

- метод формування рухових умінь і навичок методом напруженого впливу для вдосконалення рухових дій з метою формування рухових умінь та навичок;
- метод цілісної вправи використовувався протягом усього процесу професійно - прикладної фізичної підготовки;
- метод роздільно-конструктивної вправи застосовувався нами на етапі початкового навчання рухової дії.

Формування фізично повноцінної особистості майбутніх інженерів авіаційної галузі вимагає не лише формування відповідних умінь та навичок. До структури цієї особистості належать фізичні якості. Їх формування відбувається фронтально, а тому педагогічно доцільним є використання даного методу при організації роботи зі студентами у формі вибіркового та комплексного впливу. Крім зазначених, ефективністю використання характеризувався *круговий метод*. Це метод узагальненого впливу у формі неперервної та інтервальної вправ, при круговому тренуванні. Кругове тренування є однією з основних форм занять фізичного виховання.

Змагальний метод є також результативним методом здійснення професійно - прикладної фізичної підготовки студентів. Його суть полягає в зіставленні сил в умовах упорядкованого суперництва. Фактор суперництва в процесі змагань, а також умови їх організації та проведення створюють особливий емоційний та фізіологічний фон, який посилює вплив фізичних вправ і сприяє максимальному прояву функціональних можливостей організму. Під час змагань, особливо значущих в особистому та суспільному відношенні, більше, ніж у грі, виражені моменти психічної напруженості. Даний метод ми використовували при вихованні фізичних, вольових, моральних якостей, вдосконалення умінь, навичок і здатності раціонально використовувати їх в складних умовах діяльності інженера - механіка з обслуговування та ремонту повітряних суден. Особливість його використання у порівнянні з іншими методами фізичного виховання полягає в тому що він дозволяє висунути найбільш високі вимоги до функціональних можливостей організму і тим сприяти їх найбільшому розвитку. Особливим є значення змагального методу формування особистих якостей майбутніх інженерів. Зокрема морально - вольових властивостей, (цілеспрямованість, ініціативність, рішучість, наполегливість, здатність долати труднощі, самовладання та ін.).

В умовах організації професійно - прикладної фізичної підготовки майбутніх інженерів - механіків з обслуговування та ремонту повітряних суден педагогічно обґрунтованим є використання *ігрового методу*. Відмінна риса ігрового методу - це підпорядкування рухових дій певному сюжету і правилам, в рамках яких створюються різноманітні умови прояву фізичних якостей і координаційних можливостей. Цей метод передбачає також широку самостійність дій тих, хто навчається, високі вимоги до їх ініціативи, винахідливості, спритності. Ігровий метод надає студентам простір для творчого вирішення рухових завдань, причому постійна і раптова зміна ситуації по ходу гри зобов'язує вирішувати ці завдання в найкоротші терміни і з повною мобілізацією рухових здібностей. Моделювання напружених міжособистісних і міжгрупових відносин, підвищена емоційність, ігрові конфлікти створюють певне емоційне напруження і сприяють виявленню етичних якостей особистості. До системи методів ППФП студентів за фахом інженер - механік з обслуговування та ремонту повітряних суден належить також *метод ідеомоторного впливу*. Він сприяє в створенні кінестетичних відчуттів і посиленню функціональної активності органів і систем людського організму при уявному відтворенні стану м'язового напруження, розслаблення. Основу ідеомоторної вправи становлять візуальні і кінестетичні уявні повторення реальних рухів, що дозволяє краще засвоїти технічні варіанти виконання рухів [1, с. 79].

В умовах здійснення формувального експерименту велике значення щодо організації занять ППФП приділяється використанню *методу психорегулюючого впливу*, що забезпечує психічну саморегуляцію. Під психічною саморегуляцією (ПСР) розуміються різні способи впливу на власний стан за рахунок використання слів та уявних образів [2, с. 31]. Освоєння прогресуючої релаксації - довільного психічного розслаблення є особливо значимим для ППФП студентів за фахом інженер - механік з обслуговування та ремонту повітряних суден, оскільки їхня професійна діяльність пов'язана з постійним високим психофізіологічним напруженням.

До складу методики професійно-прикладної фізичної підготовки, крім методів, зазначених нами вище, належать методи нетрадиційних видів фізичних вправ: стретчинг, калланетика. Їх застосування акцентує увагу студентів на ретельному уявному опрацюванні рухів і поз, що особливо актуально для підготовки інженерів - механіків з обслуговування та ремонту повітряних суден, які протягом зміни

доводиться багато ходити працюючи на відкритому повітрі при різних метеорологічних умовах. Вся їхня діяльність в основному відбувається на висоті до 15 м, на обмеженій площі опори (драбинах). Робочі пози одноманітні і незручні (сидячи, навпочіпки, в зігнутому положенні, з піднятими догори руками і т. ін.), пов'язані з тривалим статичним напруженням. Умови праці цих фахівців вимагають ґрунтовної різнобічної фізичної підготовленості, сили основних м'язових груп, витривалості, особливо спеціальної, що дозволяє тривалий час виконувати специфічну роботу, спритності та гнучкості для вільного пересування по площинах літака і можливості добиратися до важкодоступних місць [3].

Описані методи є компонентами структури методики професійно-прикладної фізичної підготовки студентів авіаційного ВНЗ. Формуючи дану структуру, необхідно враховувати:

а) адекватність засобів навчання студентів;

б) орієнтацію ППФП на професійний зміст навчального процесу та особливості майбутнього фаху студентів і їх вплив на оздоровлення та профілактику негативних факторів виробництва у студентів і фахівців авіаційної галузі;

в) відповідність об'єктивних можливостей студентів займатись фізичною діяльністю відповідно до пропонованих навантажень.

Висновок. Обґрунтовані елементи методики професійно-прикладної фізичної підготовки студентів за фахом „інженер – механік з обслуговування та ремонту повітряних суден” була спрямована на розвиток і подальше вдосконалення психологічних, фізичних якостей, рухових умінь і навичок, що забезпечують оволодіння професією, а також оволодіння знаннями і уміннями щодо застосування засобів фізкультурно – оздоровчої спрямованості для профілактики професійних захворювань і негативних факторів виробництва. Дана методика передбачає реалізацію потребнісно - мотиваційних та індивідуально – особистісних переваг з урахуванням соціального запиту та функціонально підготовленого фахівця інженерного профілю, орієнтованого на активну майбутню професійну діяльність.

Література

1. Матвеев Л.М. Теория и методика физической культуры: общие основы теории и методики физического воспитания. / Л. М. Матвеев. — М.: Физкультура и спорт, 1991. - 543 с.
2. Klien P. The Handbook of Psychological Testing. - London: Poutledge, 1994. - 320 p.
3. Чумакова Р.С. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов МИИГА / Р. С. Чумакова, Ю. Н. Яичников. - М., Высшая школа, 1974. - 124 с.